

Beslut

efter kvalitetsgranskning av huvudmannens och rektorns arbete för att fler elever ska få undervisning av behöriga förskollärare och lärare i förskoleklass och grundskola Västerås kommun och Mälarparksskolan
F–6

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19 och 20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning i Västerås kommun och Mälarparksskolan F-6 avseende kvaliteten i huvudmannens och rektorns arbete för att fler elever ska få undervisning av behöriga förskollärare och lärare. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska huvudmans och rektorers arbete för att se till att fler elever får undervisning av legitimerade och behöriga förskollärare och lärare i förskoleklass och grundskolans årskurser 1-6.

För att uppfylla granskningens syfte ska följande frågeställningar besvaras:

1. I vilken utsträckning bedriver huvudmannen och rektorn ett strategiskt arbete för att undersöka behov av behöriga förskollärare och lärare inom huvudmannens organisation och den aktuella skolenheten?
2. I vilken utsträckning bedriver huvudmannen och rektorn ett aktivt och strategiskt arbete för att öka behörigheten bland befintliga förskollärare och lärare genom behörighetsgrundande utbildning?

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Skolinspektionen bedömer kvaliteten i huvudmannens och rektorns arbete i tre nivåer. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet inom någon frågeställning anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls av Västerås kommun och Mälarparksskolan F-6 i följande utsträckning:

Arbete för att undersöka behov av behöriga lärare

Huvudmannen och rektorn bedriver i flera delar ett strategiskt arbete för att undersöka behovet av behöriga lärare och förskollärare, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Huvudmannen och rektorn behöver utveckla sitt arbete med att kartlägga behovet av behöriga lärare samt möjligheten att öka behörigheten genom utbildning.

Arbete för ökad behörighet genom utbildning

Huvudmannen och rektorn bedriver i låg utsträckning ett arbete för att öka behörigheten bland lärare och förskollärare genom behörighetsgrundande utbildning.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att informera om möjlighet till samt uppmuntra och stödja förskollärare och lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 23 oktober 2026 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.linkoping@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 330, 581 03 Linköping. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2026:698) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan framgår vad som ligger till grund för Skolinspektionens bedömning inom respektive frågeställning.

Arbete för att undersöka behov av behöriga lärare

Här bedöms i vilken utsträckning huvudmannen och rektorn bedriver ett strategiskt arbete för att undersöka behov av behöriga förskollärare och lärare inom huvudmannens organisation och aktuell skolenhet. I det ingår hur rektorn och huvudmannen återkommande tar reda på nuvarande och framtida behov av behöriga lärare och förskollärare. Det gäller såväl behov av legitimerade lärare som behov av behöriga lärare i ämnen där lärare som är legitimerade men inte behöriga i ämnet, årskursen eller skolformen undervisar. Även möjligheterna att öka behörigheten genom behörighetsgrundande utbildning av befintlig personal omfattas. Vidare ingår hur ansvarsfördelning och samverkan kring kartläggningsarbetet mellan huvudmannen och rektorn ser ut.

Skolinspektionen bedömer följande: Huvudmannen och rektorn bedriver i flera delar ett strategiskt arbete för att undersöka behovet av behöriga lärare och förskollärare, men utvecklingsområden finns.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med lärare, rektorn för aktuell skolenhet, representanter för huvudmannen, gruppintervju med rektorer inom huvudmannens organisation samt inskickade dokument och Skolverkets statistik.

Kartläggning och analys av behov

Huvudmannen följer systematiskt upp och analyserar både nuvarande och framtida behov av legitimerade förskollärare och lärare, men kartlägger inte behovet av behöriga lärare med samma systematik. Huvudmannen kartlägger kontinuerligt behovet av legitimerade lärare i organisationen genom att använda Skolverkets statistik och de behov av behöriga förskollärare och lärare som framgår av skolenheternas kartläggningar och systematiska kvalitetsarbete. Vidare har huvudmannen en kompetensförsörjningsstrategi för barn- och utbildningsförvaltningen där långsiktiga behov synliggörs genom uppföljning av pensionsavgångar, demografiska prognoser, andel legitimerade lärare samt behov av rekrytering. Kartläggningen fokuserar dock på om lärare är legitimerade eller inte och ger en begränsad bild av behovet av behöriga lärare i olika årskurser och ämnen. Detta trots att huvudmannen generellt tillämpar klasslärarsystem som medför att det är vanligt att lärare undervisar i ett eller flera ämnen eller årskurser som de inte är behöriga i. Huvudmannens kartläggning omfattar inte heller möjligheten att öka andelen behöriga lärare genom behörighetsgrundande utbildning. Huvudmannen avser dock att utveckla arbetet med kartläggning och analys av behöriga lärare så att ämnesbehörighet kommer att ingå.

Rektorn på Mälarparksskolan F-6 arbetar strukturerat med att kartlägga och följa upp behoven av legitimerade och behöriga förskollärare och lärare vid skolenheten. Rektorn kartlägger behovet av behöriga förskollärare och lärare genom skolenhetens årliga kompetensförsörjningsplan samt inför kommande tjänsteplanering. Kompetensförsörjningsplanen omfattar information om nuläge, framtidsperspektiv, behörighet och behov av behöriga lärare. Inför arbetet med tjänsteplaneringen fyller lärarna i ett formulär där de uppger sin ämnesbehörighet och önskemål om vilka ämnen de är intresserade av att undervisa i inför kommande termin. I arbetet använder också rektorn viss statistik från Skolverket. Rektorn är medveten om att flera lärare undervisar i ett eller flera ämnen som obehöriga och att de har gjort det under flera år. Rektorn har identifierat att det är flera lärare som undervisar i ämnen som de inte är behöriga i, bland annat i de samhälls- och naturorienterande ämnena. Skolledningen har nyligen påbörjat diskussioner om möjligheten att framöver omorganisera mellanstadiet för att elever ska få undervisning av behöriga lärare i högre utsträckning. Utöver att rektorn har identifierat att organisationen i sig

innebär att lärare undervisar i ämnen eller årskurser som de inte är behöriga i, har rektorn identifierat ett behov av behöriga lärare i ämnena slöjd och svenska som andraspråk. Även om rektorn har identifierat behov av behöriga lärare och trots att lärare under flera år undervisar i ett eller flera ämnen som de inte är behöriga i finns det ingen systematik i arbetet med att kartlägga behov av behörighetsgrundande utbildning. Det händer visserligen att frågor kring behörighetsgrundande utbildning kommer upp i medarbetarsamtalen och i skolenhetens utvecklingsgrupp men det sker inte med någon systematik.

Arbetsfördelning och samverkan

Det är en otydlig ansvarsfördelning mellan huvudmannen och rektorerna gällande kartläggningsarbetet. Rektorerna kartlägger och analyserar behov av behöriga förskollärare och lärare på sina skolenheter som sedan delges huvudmannen. Huvudmannen använder sedan kartläggningarna som ett av flera underlag för att kartlägga och analysera vilka behov som föreligger, dock företrädesvis behovet av legitimerade lärare och klasslärare. I dagsläget återrapporterar inte huvudmannen den kartläggning och analys som genomförs på huvudmannanivå till rektorerna. Det händer dock att behoven av behöriga lärare diskuteras vid de kontinuerliga rektorsforumen, men det sker inte strukturerat. Rektorerna får därmed inte någon bild av de övergripande behoven inom organisationen.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Huvudmannen och rektorn behöver utveckla sitt arbete med att kartlägga behovet av behöriga lärare samt möjligheten att öka behörigheten genom utbildning.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att det saknas en heltäckande bild av behoven både över hela huvudmannens organisation och vid Mälarparksskolan F-6. Huvudmannens kartläggning omfattar inte ämnen där undervisande lärare är legitimerade men inte behöriga, och varken rektorn eller huvudmannen analyserar behov av behörighetsgrundande utbildning. Det finns därmed en risk att huvudmannen och rektorn saknar en helhetsbild av de förutsättningar och behov som finns inom organisationen och på skolenheten och i förlängningen missar möjligheten att genom utbildning öka behörigheten bland personal.

Skolinspektionen rekommenderar därför att huvudmannen och rektorn utvecklar arbetet med att kartlägga behoven av behöriga lärare. Det är viktigt att kartläggningen inkluderar de fall där lärare undervisar i ämnen

som de inte är behöriga i samt möjligheten för befintlig personal att gå behörighetsgrunder utbildning.

Arbete för ökad behörighet genom utbildning

Här bedöms i vilken utsträckning huvudmannen och rektorn bedriver ett aktivt och strategiskt arbete för att öka behörigheten bland befintliga förskollärare och lärare genom behörighetsgrundande utbildning. I det ingår hur huvudmannen och rektorn utifrån identifierade behov arbetar med insatser för att öka behörigheten bland befintlig undervisande personal. Arbetet med att informera personal om möjligheterna till behörighetsgrundande utbildning, uppmuntra dem och ge stöd för att kunna delta i behörighetsgrundande utbildning ingår också. Vidare bedöms hur huvudmannen och rektorn planerar och följer upp deltagande i behörighetsgrundande utbildning.

Skolinspektionen bedömer följande: Huvudmannen och rektorn bedriver i låg utsträckning ett arbete för att öka behörigheten bland befintliga lärare och förskollärare genom behörighetsgrundande utbildning.

Nedan följer Skolinspektionens motivering till bedömningen utifrån vad som framkommit i intervjuer med lärare, rektorn för aktuell skolenhet, representanter för huvudmannen, gruppintervju med rektorer inom huvudmannens organisation samt inskickade dokument.

Insatser utifrån identifierade behov

Huvudmannen arbetar med insatser för att förskollärare och lärare, utifrån identifierade behov, ska delta i behörighetsgrundande utbildning. Utifrån sin kartläggning har huvudmannen till exempel genomfört insatser för att öka andelen behöriga lärare i förskoleklass och lågstadiet genom behörighetsgrundande utbildning. När huvudmannen i sin kartläggning även identifierade behov av lärare i svenska som andraspråk beslutade huvudmannen att i uppmuntra lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning i ämnet. En annan pågående utbildningsinsats utifrån identifierat behov är utbildning till lärare i fritidshem.

Rektorn på Mälarparksskolan F-6 arbetar inte med några insatser för att öka behörigheten bland befintlig personal. Rektorn har identifierat behov av behöriga lärare i svenska som andraspråk och ett framtida behov i ämnet slöjd. Dessutom har rektorn i sin kartläggning uppmärksammat på att det är flera lärare på skolenheten som sedan flera år undervisar i ett eller fler ämnen eller årskurser som de inte är behöriga i. Rektorn har dock inte planerat för eller genomfört någon insats för att öka behörigheten bland befintlig personal. Det finns emellertid exempel på att lärare de senaste

åren läst kompletterande pedagogisk utbildning (KPU) och vidareutbildning av lärare (VAL) och på så sätt blivit legitimerade lärare eller utökat sin behörighet. Det är dock något som lärarna har gjort helt på eget initiativ.

Information, stöd och uppmuntran att delta i utbildning

Huvudmannen ger information och uppmuntrar personal samt ger stöd till lärare som läser behörighetsgrundande utbildning. Via huvudmannens intranät förmedlas information om behörighetsgrundande utbildning samt vilket stöd som ges vid studier. Information förmedlas även vid de kontinuerliga mötesforumen med rektorerna. Det finns en tydlig viljeinriktning från huvudmannens sida, och som också förmedlas till rektorerna, att uppmuntra lärare att utöka sin behörighet utifrån skolenheternas behov. När det gäller identifierade behov skickar huvudmannen information direkt till berörd verksamhet. Exempelvis när huvudmannen identifierat behovet av behöriga lärare i fritidshem, fick fritidshemmen information om behörighetsgrundande utbildning av huvudmannen. Vidare finns olika nätverksträffar där nätverksansvariga ger information till deltagarna om exempelvis lärarlyftet inom ämnena matematik och svenska. Huvudmannen har tagit fram tydliga rutiner för stöd vid studier, som rektorerna i sin tur hanterar vid aktuella fall. Omfattningen av stödet anpassas utifrån om behovet är identifierat av huvudmannen och antalet högskolepoäng som den behörighetsgrundande utbildningen omfattar. För den behörighetsgrundande utbildningen för lärare i fritidshem har exempelvis ett särskilt avtal tagits fram som stöd under utbildningen. Det finns också stöd om utbildningen genomförs utifrån lärarens eget intresse men då utgår ett mindre stöd. Vidare uppmuntrar huvudmannen rektorerna att informera lärarna om vilket stöd lärare kan få vid en behörighetsgrundande utbildning och att det då finns ett behov ska rektorerna arbeta för att möjliggöra för förskollärare och lärare att utöka sin behörighet.

Rektorn för Mälarparksskolan F-6 informerar, uppmuntra och ger stöd till förskollärare och lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning men det sker inte på ett strukturerat sätt. Rektorn vidarebefordrar den information som huvudmannen ger gällande behörighetsgrundande utbildning genom de lokala kanalerna på skolenheten. Det kan också komma information från huvudmannen om enskilda utbildningsvägar för att bli behörig, exempelvis genom VAL. Lärarna är emellertid osäkra på vilket stöd en lärare kan få vid en behörighetsgrundande utbildning då de inte har fått information om huvudmannens rutiner för stöd vid studier. Det förekommer också att rektorn uppmuntrar lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning under medarbetarsamtal. Ett exempel är att rektorn diskuterat möjligheten till behörighetsgrundande utbildning i

ämnena teknik och slöjd. Det finns emellertid inte någon planering för detta. På skolenheten finns en nytillträdd lärare som sedan tidigare hade påbörjat en behörighetsgrundande utbildning i ämnet hem- och konsumentkunskap. Nu får läraren stöd i form av resor och viss tid för studier i samband med obligatoriska moment vid lärosätet. Utöver det är det ingen lärare på skolenheten som går eller nyligen har gått någon behörighetsgrundande utbildning.

Planering och uppföljning av utbildningsinsatser

Huvudmannen planerar och följer upp deltagandet i behörighetsgrundande utbildning. Huvudmannen följer upp de satsningar som görs på en övergripande nivå och ser vilka effekter det får i organisationen. Exempelvis har de utvärderat en utbildningsinsats som genomfördes för att öka andelen behöriga lärare i årskurserna 1–3. Utifrån huvudmannens uppföljning framkom att de flesta fullföljde utbildningen men att utbildningen inte gav förväntad effekt då de studerande valde att lämna kommunen när de fullföljt sina studier. Det i sin tur har lett till att huvudmannen har analyserat orsaken till det. Sedan tidigare genomför huvudmannen behörighetsgrundande utbildning i svenska som andraspråk och lärare i fritidshem genom ett lärosäte. Utbildningen följs upp genom de återkommande resultatdialogerna med rektorerna och genom att en ansvarig på förvaltningen för fritidshemmen följer upp med lärosätet hur det går för de studerande. Då uppmärksammas exempelvis om någon studerande är på väg att avsluta utbildningen och i samband med det förs diskussioner kring om mer stöd behövs för att läraren ska kunna fullfölja utbildningen.

Rektorn för Mälarparksskolan F-6 planerar och följer inte upp lärares deltagande i behörighetsgrundande utbildningar på ett strukturerat sätt. De lärare som tidigare har läst behörighetsgrundande utbildning har gjort det på eget initiativ. Nu är det en nyligen anställd lärare som studerar för att bli behörig i ämnet hem- och konsumentkunskap. Studierna hade påbörjats innan läraren började på skolenheten. Hen får visserligen visst stöd av rektorn för att kunna planera in närvaro vid lärosätet. Samtidigt finns det lärare på skolenheten som uttryckt önskemål om att gå behörighetsgrundande utbildning i ett par ämnen där det finns behov av behöriga lärare, men det saknas för närvarande en planering för detta, trots att rektorn uppmuntrar lärarna till utbildning. Sammantaget finns det inga rutiner för hur rektorn arbetar med att planera och följa upp behörighetsgrundande utbildning.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att höja verksamhetens kvalitet inom frågeställningen bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande område:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att informera om möjlighet till samt uppmuntra och stödja förskollärare och lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning.

Motiveringen till utvecklingsområdet är att rektorn inte aktivt och strategiskt arbetar med att informera, uppmuntra och ge stöd till förskollärare och lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning. I dagsläget undervisar flera lärare i ett eller flera ämnen de inte är behöriga i. För att på sikt öka befintliga lärares behörighet behöver både ett strategiskt och aktivt arbete ske. I annat fall riskera elever att även fortsättningsvis undervisas av obehöriga lärare.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn utvecklar ett systematiskt arbete med att informera om, uppmuntra till och stödja förskollärare och lärare att delta i behörighetsgrundande utbildning. Detta arbete sker med fördel utifrån en kartläggning och analys av skolenhetens behov av behöriga lärare. Det är också viktigt att utbildningsinsatserna som genomförs planeras och följs upp.

På Skolinspektionens vägnar

X Malin Lundquist

Beslutsfattare
Signerat av: Malin Lundkvist

X Ingela Åkerman Jansson

Föredragande
Signerat av: Ingela Åkerman Jansson

I handläggningen av ärendet har även utredare Camilla Adler deltagit.

Bilaga 1: Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

2 kap. 8–10, 13, 16–21, 34 a §§

4 kap. 3–4 §§

Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

2 kap. 2–7 b, 35, 44–53 §§

3 kap.

4 kap. 4 §

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Mälarparksskolan F-6 och Västerås kommun den 17 mars 2026. Besöket genomfördes av utredarna Camilla Adler och Ingela Åkerman Jansson.

Mälarparksskolan F-6 omfattar förskoleklass och årskurserna 1-6. Det går cirka 370 elever på skolenheten. Skolenheten leds av en rektor och en biträdande rektor. Skolverkets statistik visar att år 2025 är det 59,9 procent av lärarna (heltidstjänster) som är legitimerade och undervisar i minst ett ämne som de är behöriga i. Av den dokumentation som Skolinspektionen tagit del av i samband med granskningen framgår att på Mälarparksskolan F-6 är 32 av 34 lärare legitimerade förskollärare eller lärare. 17 av dessa undervisar i ämnen, årskurser eller skolform som de inte är behöriga i. Vid tidpunkten för Skolinspektionens besök på skolenheten är det en lärare som går en behörighetsgrundande utbildning.

Västerås kommun ansvarar för 42 grundskolenheter, varav Mälarparksskolan F-6 är en. Skolverkets statistik visar att år 2025 varierar andelen legitimerade lärare (heltidstjänster) i grundskolan som undervisar i minst ett ämne som de är behöriga i mellan 36,2 procent och 82,6 procent vid kommunens skolenheter.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- En intervju med lärare
- En intervju med rektorn för aktuell skolenhet
- En intervju med representanter för huvudmannen
- En intervju med ett urval av rektorer inom huvudmannens organisation
- Dokument som begärts in från huvudmannen
- Statistik från Skolverket.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket och övrigt underlag för att ges en möjlighet att yttra sig över den.

De samlade iakttagelserna från alla huvudmän och skolenheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras hösten 2026.